

VIŠESTRUKO NAGRAĐENI PROJEKTI: DRAMA I PREDSTAVA *LUKRECIJA* I REKONSTRUKCIJA DRŽIĆEVA *PJERINA* (DVIJE REKTOROVE NAGRADE)

Mira Muhoberac
Filozofski fakultet
Zagreb

SAŽETAK: U članku se obrazlažu različite mogućnosti i pristupi u istraživanju sa studentima renesansne drame i kazališta, a posebno cjelokupnog opusa Marina Držića, položaja žene i dubrovačke svakodnevice u 16. stoljeću. Priказuje se nastanak i realizacija znanstveno-umjetničkih projekata *Lukrecija* (priprema, pisanje i tiskanje drame *Lukrecija* i nastanak predstave *Lukrecija*) i *Pjerin* (priprema i pisanje, cjelokupna rekonstrukcija Držićeve fragmenatno sačuvane drame *Pjerin*). Te sam projekte počela ostvarivati najprije kao nastavnica i mentorica studentima kroatistike, a nakon toga kao dramaturginja teksta i predstave i redateljica predstave *Lukrecija* Studentske glumačke družine *Lukrecija* Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te kao dramaturginja teksta *Pjerin*. Oba su projekta nagrađena najvišim nagradama, a dodijeljene su im i Rektorove nagrade Sveučilišta u Zagrebu.

Ključne riječi: projekt, drama, predstava, rekonstrukcija, Dubrovnik, žena, Marin Držić.

0. UMJESTO UVODA: O DRŽIĆEVOJ GENIJALNOSTI I IZOKRETANJU SVJETOVA

Držićev Dugi Nos, „negromant od velicijeh Indija”,¹ čarobnjak je odjeven u maga koji iz Podzemnoga svijeta zaziva Diogena, Aristipa, So-

¹ U knjizi Marin Držić, *Djela*, priredio, uvod i komentare napisao Frano Čale, Cekade, Zagreb, 1987. u odrednici imena ovoga čarobnjaka hrvatske književnosti i kazališta „Velike Indije” napisane su malim prvim početnim slovom i velikim drugim početnim slovom: „Ja Dugi Nos, negromant od velicijeh Indija”. U nastavku teksta tzv. prvoga prologa *Dunda Maroja*, na istoj, 304. stranici oba su početna slova velika: „ončas se uputih put Indija Velicijeh”.

krata. Svojim dugim nosom u karnevalizaciji stvarnosti karikirajući ktoničnu masku, kreće se po putanjama ezoterične predaje da bi došao u Indiju, zemlju magije, bójeći se čarobnjaštvom Wagnerovim, Merlinovim, Faustovim. Njegova je tajanstvenost pojačana *sekretnim* identitetom zagubljenim u *misteriji* nesačuvane komedije *Pomet*: kao dvojna figura pisca-redatelja Negromant je u *Pometu* i *Dundu Maroju* maskirani Hermes psihopomp koji uvodi gledatelja u *misteriju* transcendentalne fikcije. Negromant je u *Pometu* obrnuo svijet, izokrenuo Placu i stvorio drugu stvarnost. U *Dundu Maroju* na svom alegorijskom putovanju oko svijeta slijedeći junake Homerove *Odiseje*, Danteove *Božanske komedije*, Rabelaisove proze kako bi vizionizirao Raj, Dugi Nos traži vrhunsku istinu da bi se okupljenim gledateljima otkrio kao renesansni mistagog želeći im otkriti *sekret* postojanja, istinu pravih i lažnih ljudi. Ali, tu Negromant, skitnički zanesen Držić, naizgled upada u zamku putovanja, nailazi na prepreku fikcije. Ne mogavši dokoračati do Starih Indija, hodač oko Zemlje stvara ih u mašti. Otvaranje čarobnjakove knjige oživljava zemlju istine, san čovječanstva, zemaljski raj. Tako ulazimo u naličje vidljivoga svijeta, u Boschov svijet privida i paradoksa – izokretanjem Kraljevstva Ludosti oživljuju *ljudi nazbilj* u Kraljevstvu Istine, Prirode i Razuma. Ali, oksimoronski, i ti su ljudi zapravo paradoksalni. Njihov je paradoksalni položaj višestruk: *ljudi nazbilj* fiktivno su zbiljski – jer su izašli iz knjige, znači svijeta fikcije; *ljudi nazbilj* zbiljski su fiktivni – ako su izašli iz *libra* Svijeta, Prirode, koji je, ako je ovozemaljski, svijet ludosti; lažno su *nazbilj* – jer su postavljeni u svijetu komedije, koji je izokrenut i nezbiljski; ironična su slika zbiljnosti – jer su naličje maskirane slike dubrovačke vlastele, „ludijeh nakaza”, njihov kritični zrcalni odraz... I tako dolazimo do paradoksa lašca, tipično kazališnoga fenomena. Svaka kazališna predstava sastoji se, naime, od dviju temeljnih govornih radnji. Glumac izriče prikazivačku tvrdnju: „Ja glumim.” Tim implicitnim iskazom glumac govori istinu jer najavljuje da će od toga trenutka dalje lagati. Druga je radnja pseudotvrdnja u kojoj je subjekt koji tvrdi već osoba iz predstave, ne više glumac. Izvođač otvara predstavu. Tvrdnjom „Ja sam netko drugi” omogućava ulazak u prikazani svijet kao svijet laži. Izjavljujući na početku prvoga prologa i na početku komedije *Dundo Maroje*: „Ja Dugi Nos, negromant od velicijeh Indija”, obraćajući se dubrovačkoj publici 1551. godine riječima: „Ja sam negromant” – Dugi Nos zapravo tvrdi: „Ja lažem da su *ljudi nazbilj ljudi nazbilj*.” Istodobno, pseudotvrdnjom „Ja sam renesansni a ne srednjovjekovni mag” Dugi Nos objavlju-

je: („)Utjelovljujem Erazmov paradoks, luda sam mudrac, hvalim ludost kao majku istine, predajem se igri izmišljaja, glumim stvarnost da bih je pokazao. Postavljam zrcalo među vlasteline da bi mi ono, zamučeno i višestruko prelomljeno, odrazilo moju želju; hinim klauna, izokrenuta vladara, da bih pokazao rastvaranje ljudske naravi, ljudske prirode, pogubno raspadanje čovjeka – nadolazak ratne (zaraćene) stvarnosti. („) Svjetska i unutarnja podvojenost rezultiraju u Držićevu djelu stalnom igrom renesansnog i manirističkog čovjeka, čovjeka koji je u središtu svijeta i čovjeka koji vidi politički realizam svjetskih i vlastitih događaja u trenutku kad Zemlja prestaje biti u središtu svemira. Držić stvara dramsku strukturu, dramski svijet koji nikad prije u hrvatskoj i nikad kasnije možda ni u svjetskoj književnosti i kazalištu takvom snagom genijalnosti i nadarenosti nije stvoren, s pitanjem koje se ponavlja u svim Vidrinim djelima: „Snim li ja ovo ali je bilj?” (Sanjam li ja ovo ili je zbilja?) Sve Držićeve drame istodobno odslikavaju realističnu, oponašateljsku, renesansnu prepoznatljivost svjetskoga, hrvatskoga, dubrovačkoga vremena i prostora, stalne figure dobra i zla, ljubavi i dobrote, ljudskosti i pokvarenosti, dobrih i zlih, *ljudi nazbilj* i *ljudi nahvao*, s jednog pola Vidrina planeta i svijeta, i manirističko zrcalo obojeno sumnjom, strahom, sumnjama, progonstvima, nesrećom, tugom, neostvarenošću, s druge strane Držićeva svemira. Držićeva je genijalnost jednaka genijalnosti Erazma Rotterdamskog, Breughela, Boscha, Bahtina, Calderóna, Cervantesa, Shakespearea. U njezinu je središtu životna priča o probou identiteta Umjetnika i sudbine Čovjeka kroz sve oblike stvarnosti, svijeta i egzistencije te pobjeda snage umjetnosti. Zato i Vidrina najpoznatija od jedanaest sačuvanih drama, komedija *Dundo Maroje*, započinje (autobiografskom) pričom Negromanta – čarobnjaka, umjetnika, redatelja, glumca, arhitekta, književnika, glazbenika, hodočasnika, putnika kroz vrijeme i prostor – Držića. Započinje riječju *Ja*. Vidra nam svim svojim djelima i životom *regalava* (daruje, poklanja) istinu o karnevaliziranu Svijetu: istinu o žudnji za Čovjekom. U središtu je svih Držićevih djela žudnja za Drugim, za prijateljskom podjelom Sudbine. „Stvaranje Marina Držića iz osnove mijenja dotadašnju književnu tradiciju u nas. To je pravi, genijalni kazališni stvaralac.”

Ovakvom ili sličnom interpretacijom Držićeve genijalnosti, predočenom u prvom ulomku ovoga teksta, započinjala sam i započinjem seminare posvećene Marinu Držiću Vidri, najboljem hrvatskom komediografu i jednom od najistaknutijih svjetskih dramskih pisaca i kazališnih

ljudi. Nakon toga slijedi predstavljanje tema i načina rada u predstojećim nastavnim jedinicama i dodjela studentskih obveza.

I. PROJEKT LUKRECIJA

Ankete koje sam provodila na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu akademskih godina 1998./1999., 1999./2000., 2000./2001., 2001./2002., 2002./2003. pokazale su da je najomraženija studentska obveza općenito, bez obzira na studijsku grupu, pisanje seminarskoga rada. Seminarski rad studenti drže nekorisnim, apsurdnim, usmjerenim samo jednom čitaču, određujući ga najčešće kao „prepisivanje i slaganje ulomaka iz literature i s interneta”. Kao i svih godina dotad, održavajući nastavu u Odsjeku za kroatistiku, prvo na Katedri za teoriju književnosti i umjetnosti, a zatim i na Katedri za stariju hrvatsku književnost, i akademske godine 2005./2006., ovaj put u okviru „zimskoga” seminara *Renesansna drama i kazalište* i „ljetnoga” seminara *Marin Držić i renesansno kazalište*, umjesto pisanja seminarskoga rada studentima sam ponudila mogućnost timskoga istraživanja i izrade i javnoga predstavljanja određenoga projekta. Kao i uvijek dotad, gotovo su svi studenti prihvatili tu mogućnost, a samo se jedna studentica odlučila za pisanje seminarskoga rada „referatskoga tipa”. Rezultat su bili izvrsni, kreativni i lucidni projekti koje su studenti predstavili s velikim veseljem na kraju nastavne seminarske cjeline. Ipak, jedan se izdvojio svojom originalnošću i dugotrajnošću. Naziv *Lukrecija* bio je samo radni naslov za projekt o sudbini žene u renesansnom Dubrovniku i istraživanje granica muške i ženske slobode u vrijeme života i početka stvaranja Marina Držića, i trebao je biti zamijenjen nekim drugim imenom, ali je *Lukrecija* bila sudbinska i za obitelj Borgia i za jednu komediju nepoznatog autora u dubrovačkom 17. stoljeću, pa sam studentima predložila da to ime

ostane i zbog drugih razloga (veza s Lucijom,² sa svjetlom, s raskošnim elementima, s plemstvom, s rimskom Lukrecijom³...). Nakon znanstvenoga istraživanja slijedila je drama i predstava i formiranje Studentske glumačke družine *Lukrecija* Filozofskoga fakulteta iz Zagreba, a nakon *Lukrecije* slijedio je, od 2007., i *Pjerin*. Te, 2005. godine nismo mogli ni naslućivati što će se dogoditi 2008. godine. A događaje iz „pobjedničke, nagradne godine” najbolje ilustrira jedan zapis u medijima:

Evo i informacije o predstavi Lukrecija, koju je kazališna profesionalna i profesorica Mira Muhoberac režirala sa studentima Filozofskoga fakulteta kao glumcima. Na 48. festivalu hrvatskih kazališnih amatera u Kastvu od 24. do 27. svibnja 2008. u konkurenciji 128 predstava predstava Lukrecija proglašena je najboljom i dobila prvu i glavnu nagradu za najbolju predstavu u Hrvatskoj ove godine. Drama i predstava Lukrecija prikazuje Dubrovnik u 16. stoljeću, sudbinu jedne devetnaestogodišnjakinje, jednu važnu epizodu iz života Marina Držića, jedno suđenje... Studentica četvrte godine kroatistike i lingvistike Petra Glavor (Dubrovkinja i Pelješka) dobila je nagradu za najbolju žensku ulogu (naslovna uloga Lukrecije). Nakon toga za ovu su dramu i predstavu Mira Muhoberac i studenti dobili

² „Lucija, sveta (lat. *Lucia*). Potječe iz Sirakuze na Siciliji (III. stoljeće). Po legendi, bila je kći neke plemenite gospođe Eutihije, koja je trpjela od teške bolesti što se smatrala neizlječivom. Lucija nagovori svoju majku da pođe na hodočašće na grob sv. Agate u Kataniju. Ondje se Luciji ukaza sv. Agata uvjeravajući je da će joj majka ozdraviti, no da će ona sama podnijeti mučeništvo. Lucija sve svoje imanje podijeli siromasima. To razbjesni mladića s kime je bila zaručena i on je prijavio vlastima da je kršćanka. Kad ona ustraja u svojoj vjeri, naređeno je vojnicima da je odvedu. Ali nisu je mogli pomaknuti s mjesta, premda je bila svezana užetima i upregnuta u jaram volova. Upravitelj tada naredi da se spali, ali je vatra i ne dirnu. Naposljetku jedan od vojnika izbode joj vrat bodežom, i ona umre. Legenda priča kako je jedan od njezinih prosaca bio toliko očaran njezinim očima da se nikako nije mogao smiriti. U strahu da njezine oči ne bi mladića navele na zlo, Lucija sama iskopa sebi oči i pošalje ih mladiću. Svladan grižnjom savjesti i očaran hrabrošću kojom je Lucija zasnječila svoju vjeru, i on postade kršćaninom. Sv. Lucija se prikazuje s očima na pladnju ili ih drži u ruci na drugi koji način. Ostale su oznake sv. Lucije bodež i rana na vratu, zatim svjetiljka koja označava božansku mudrost. Kako ime Lucia dolazi od riječi *lux*, što znači 'svjetlo', to može biti razlogom da joj se kao oznaka pridaju i oči i svjetlo.” Navedeno prema knjizi: *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva i Uvod u ikonologiju Radovana Ivančevića*, uredio Anđelko Badurina, Sveučilišna naklada Liber – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1985., str. 386.

³ Natuknica Lucija potpisana je inicijalima MG [Marijan Grgić, nap. a.].
 „**Silovanje Lukrecije** (*Fasti* 2, 725-852; *Livije* 1, 57-59). U legendarnoj je povijesti ranoga Rima Lukreciju, ženu plemića punu vrlina, silovao Seksto, sin tiranina Tarkvinija Superba (Ohologa). Upao je k njoj dok je bila sama u ložnici i zaprijetio da će ju, ako mu se ne poda, ubiti, a onda zaklati jednoga roba i položiti ga uza nju, te će ispasti da je zatečena s njime u preljubu. Suočena s time, Lukrecija nemaše kamo, a onda, obavijestivši o svemu oca i muža, uze sebi život. Taj događaj potače pobunu koju povede BRUT, Tarkvinijev nećak, kad sva Superbova obitelj bude prognana. Prizor je Lukrecijina ložnica, možda u neredu kao nakon borbe.” Prema: James Hall, *Rječnik tema i simbola u umjetnosti*, preveo Marko Grčić, uvod napisao Kenneth Clark, August Cesarec, Zagreb, 1991., str. 308.

*Rektorovu nagradu Sveučilišta u Zagrebu, koju im je 20. lipnja 2008. uručio rektor Sveučilišta na svečanoj dodjeli u zgradi Fakulteta strojarstva i brodogradnje. Na istoj toj svečanosti dobili su i Rektorovu nagradu za humanističke znanosti – za rekonstrukciju fragmentarno sačuvane Držičeve drame Pjerin.*⁴

U programu predstave 2008. zapisano je:

**„STUDENTSKA GLUMAČKA DRUŽINA LUKRECIJA
FILOZOFSKOGA FAKULTETA IZ ZAGREBA
LUKRECIJA**

Autorice teksta: studentice Eliza Bertone, Petra Glavor, Iva Milićević, Ivana Vilović.

Redateljica i dramaturginja teksta i predstave: prof. i dipl. dram. Mira Muhoberac.

Glume: Mia Bagarić (Kata, Vlaho i Kate de Gozze), Eliza Bertone (Pripovjedačica), Marija Bošković (Advokato i Kurtizana), Martina Čović (Niko i Kandžilijer), Davor Deranja (Oštijer i Sudac), Petra Glavor (Lukrecija de Ragnina / Luko de Menze), Ana Gudelj (Mara, Kurtizana i Niko de Sargo), Marijana Janjić (Pavo i Mato de Menze), Iva Milićević (Marin Držić), Ivana Vilović (Petrunjela i Dživo Pešica), Matko Vladanović (Miho de Ragnina), Lukša Vragolov (Zdur i Pijančina).

Jezična savjetnica i mentorica projekta: Mira Muhoberac.

Majstor tona: Marin Filipović, *majstor svjetla:* Adrian Goll / Rikard Marušić.

Drama Lukrecija bavi se problematikom odnosa ženske i muške slobode u renesansnom Dubrovniku kao glavnom temom, a uključuje i lik najvećega hrvatskog komediografa Marina Držića. U djelo su ugrađene povijesne činjenice poznate za to doba i Držićev život, a jezik drame sadržava dva idioma: današnji standardni hrvatski jezik kojim govori Pripovjedačica i dubrovački idiom hrvatskoga jezika sredine 16. stoljeća kojim govore ostale dramske osobe. Lukrecija de Ragnina plemkinja je u renesansnom Dubrovniku koja odlučuje istražiti kakvu slobodu imaju muškarci, istovremeno prelazeći sve granice koje su zadane ženama. Na svom putovanju susreće se s Držićem i njegovom glumačkom družinom *Pomet*, s njima glumi u Držićevoj drami, karta, zabavlja se u krč-

⁴ Hrvatski radio, Radiopostaja Dubrovnik, 21. lipnja 2009.

mi... Radnju drame prati Pripovjedačica, gledajući na pitanje ženske slobode iz današnje perspektive.

Čitav projekt izvodi se pod mentorstvom Mire Muhoberac, profesorice hrvatskoga jezika i književnosti, diplomirane dramaturginje i diplomirane komparatistice književnosti, teatrologinje, teoretičarke, povjesničarke i profesionalne kazališne praktičarke s velikim uspjesima i u nastavi (dosad je osmislila, vodila i realizirala više od osamdeset različitih kolegija na raznovrsnim fakultetima i umjetničkim akademijama u zemlji i inozemstvu, a izvan nastave dosad je osmislila, realizirala, bila mentoricom i vodila stotinjak projekata sa studentima, od istaknutih kazališnih predstava do umjetničkih, književno-likovnih i filmskih, televizijskih, radijskih i video te znanstvenih ostvarenja), u znanosti (napisala je i objavila u knjigama, časopisima, na znanstvenim i stručnim skupovima i kongresima nekoliko tisuća znanstvenih i stručnih radova iz područja dramaturgije, teatrologije, kroatistike i komparatistike te kulturologije), u umjetnosti (nagrađivane dramaturgije, dramatizacije, adaptacije i režije mnogobrojnih predstava u zemlji i inozemstvu, autorstvo kazališnih, književnih, likovnih i drugih izložbi) i u izdavačkoj djelatnosti (urednica vrijednih izdanja, priređivačica i autorica niza knjiga), kulturi (inicijatorica i autorica velikoga broja kulturnih projekata, od vođenja kazališta do osmišljavanja kazališnoga muzeja do spajanja niza umjetnosti i znanosti u kreativnom suodnosu) i u edukaciji (Projekt *Ragusini* u suautorstvu s Vesnom Muhoberac, okupljanje najnadarenijih učenika i studenata iz Hrvatske koji svakogodišnje u Dubrovniku proučavaju i kreativno osmišljavaju hrvatsku kazališnu, književnu, umjetničku i kulturnu baštinu; radionice, predstave, edukativni projekti s djecom i mladima u Hrvatskoj i inozemstvu), u novinarstvu (urednica, kolumnistica, novinarka, književna i kazališna kritičarka, dobitnica nagrada za novinsku i esejističku kritiku). Uvodni dio projekta *Lukrecija* započet je još akademske godine 2005./2006., kad su studenti pomoću stručne literature na kolegijima i seminarima prof. Mire Muhoberac (*Renesansna drama i kazalište; Marin Držić i renesansno kazalište*) istraživali svakodnevni život Dubrovnik sredinom 16. stoljeća, život Marina Držića i njegov opus. Projekt se nastavio istodobno s pohađanjem kolegija/seminara prof. Mire Muhoberac akademske godine 2006./2007. *Fenomen sna i snovitosti u starijoj hrvatskoj književnosti, Strukture svakodnevice, Hrvatska drama i kazalište u europskom kontekstu* te kolegija/seminara *Držićev Dubrovnik i naša suvremenost* 2007./2008., sve u Odsjeku za kroatisti-

ku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, na Katedri za stariju hrvatsku književnost. Praizvedba drame bila je 27. svibnja 2007. godine u kinu/kazalištu *Forum* u Zagrebu, a ponovljena izvedba 29. svibnja 2007. godine u istom prostoru. Nitko od navedenih glumaca iz Studentske glumačke družine *Lukrecija* nije imao prethodnih glumačkih iskustava, osim kolegice Marijane Janjić. Osim dviju izvedbi u *Forumu* i ovogodišnjeg nastupa na SKAZ-u (Susret kazališnih amatera Grada Zagreba) i na Festivalu zagrebačkih kazališnih amatera (u koji smo ušli odabirom stručne komisije – u šest od prikazanih trideset i osam predstava na SKAZ-u) i na 48. FHKA-i (48. festival hrvatskih kazališnih amatera) glumačka ekipa ove predstave nikad prije nije nastupala.

Nakon predstave u Kastvu uspješno smo gostovali i u Hrvatskom domu – Gradskom kazalištu u Vukovaru (13. lipnja 2008.), na Festivalu urbane kulture Re-akcija u Dubrovniku (12. kolovoza 2008.), pred velikim brojem hrvatske i inozemne publike, na otvorenom, pa na Danu Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (16. listopada 2008.), pred petstotinjak profesora, studenata i gostiju u popularnoj „sedmici”, pa u Narodnoj knjižnici Dubrovnik, u *Salonu od zrcala*, 17. listopada 2008. U svibnju, lipnju, srpnju, kolovozu, rujnu, listopadu, studenom i prosincu 2008. gostovali smo na Hrvatskom radiju, a u lipnju 2008. gostovali smo i nastupali i na Hrvatskoj televiziji.

Svrha je projekta upoznavanje javnosti sa životom i djelom Marina Držića, kulturom, običajima, stavovima i načinom života Dubrovčana sredinom 16. stoljeća na zanimljiv i zabavan način. Upravo zbog toga razloga odabrali smo predstavu kao izrazito jak vizualno-akustični medij. Osim toga, željeli bismo naglasiti i važnost međusobnoga povezivanja studenata i razvijanje njihova interesa za stariju hrvatsku književnost uz stručno i umjetničko vodstvo profesorice Mire Muhoberac, istaknute kazališne profesionalke i priznate znanstvenice u Hrvatskoj i inozemstvu. Također, izvedba projekta pružila nam je mogućnost razvijanja vlastite kreativnosti i produbljivanje znanja o dramskom stvaralaštvu i u današnje vrijeme spojiti velike mogućnosti dramskog izričaja, a ujedno i dubrovačkim idiomom uputiti na bogatstvo hrvatskoga jezika.

Nagrade: Nagrada za najbolju predstavu u Hrvatskoj na 48. festivalu hrvatskih kazališnih amatera 2008.; Nagrada za najbolju žensku ulogu – Petri Glavor za ulogu Lukrecije; Posebna Rektorova nagrada za dramu i predstavu *Lukrecija* stvaralačkoj i glumačkoj ekipi *Lukrecije* pod vodstvom mentorice, redateljice i dramaturginje, profesorice Mire

Muhoberac; Rektorova nagrada za humanističke znanosti – za rekonstrukciju fragmentarno sačuvane Držićeve drame *Pjerin* (mentorica Mira Muhoberac, studentice Petra Glavor, Iva Milićević, Ivana Vilović).⁵

Prva inačica *Lukrecije*, drame u pet činova s prologom i epilogom, nastala je nakon cjelogodišnjega polaženja nastave posvećene renesansi, uvida u arhivsku građu o svakodnevici Dubrovačke Republike, konzultiranja knjiga i rasprava o položaju žene u renesansnom Dubrovniku i o Držićevoj stvaralačkoj i ljudskoj sudbini. Prethodilo joj je i čitanje i analiziranje svih Držićevih i Nalješkovićevih djela i nekoliko Shakespea-reovih i djela talijanske renesanse te njihovih uprizorenja u hrvatskom i svjetskom kazalištu.⁶ Na svojim seminarima *Renesansna drama i kazalište* i *Marin Držić i renesansno kazalište*, u okviru Katedre za stariju hrvatsku književnost, studente sam posebno uputila na rezultate istraživanja svakodnevnoga života Dubrovnikana i u Dubrovniku u srednjem vijeku, u 15. i u 16. stoljeću, a posebno detaljno i temeljito bavili smo se proučavanjem života i opusa Marina Držića i njegovih suvremenika.

Studentice, koje dotad nisu bile napisale nijedan dramski tekst ni dijaloški ulomak, a imale su i iznimno malo iskustava u pisanju bilo kojega znanstvenoga i umjetničkoga teksta, na nastavi i na individualnim i internetskim konzultacijama trebala sam detaljno upoznati i s načinima pisanja dramskoga teksta, s dramaturškim zakonitostima, s odrednicama renesansne komedije i s načinom stvaranja komedijskih mehanizama.⁷ Veliku je pozornost trebalo posvetiti i proučavanju starodubrovačkoga idioma hrvatskoga jezika, od fonetske, fonološke, morfološke do sintaktičke i leksičke razine, kako bi se moglo pristupiti pisanju „unutar-nje drame” na tom idiomu.⁸ Tako je, dan za danom, tjedan za tjednom, nakon sati i sati konzultiranja i razgovora, pisanja, ispravljanja i ponov-noga pisanja, nastala drama koja svojom petočinom strukturom slije-di strukturu petočine eruditne komedije, pa i Držićevih komedija *Dundo*

⁵ Tekst je prenesen iz programa predstave, koji se umnožava fotokopiranjem, na „starinskom” papiru.

⁶ Usp. popis literature na kraju ovoga teksta. O sadržajima svih navedenih knjiga i rasprava studente sam temeljito upoznala tijekom nastanka projekata *Lukrecija* i *Pjerin*. Veći dio tih knjiga studenti su nakon toga i pročitali.

⁷ Posebno mi je pri tome pomogla knjiga dragoga mi profesora dramaturgije i hermeneutike (na tadašnjoj Akademiji za kazalište, film i televiziju) Vladana Švacova *Temelji dramaturgije*, Školska knjiga, Zagreb, 1976. i knjiga nobelovca Henrija Bergsona *Smijeh. Esej o značenju komičnog*, s francuskoga prevela Bosiljka Brlečić, Zagreb, 1987.

⁸ U dubrovački idiom starohrvatskoga jezika ušli smo detaljnim proučavanjem i analizom Nalješkovićevih i Držićevih drama te uvidom u raznovrsne jezikoslovne priručnike. Studentice i studenti gotovo su potpuno usvojili Držićev idiolekt.

Maroje i *Skup*, a prološkim i epiloškim tekstom upućuje i na takovrsne Vidrine intervencije povezivanja radnje s publikom i suvremenošću.

Dramaturški je *Lukrecija* skladana u kompozicijskom dramskom luku (uvod, zaplet, kulminacija, peripetija/obrat, rasplet) koji slijedi putovanje devetnaestogodišnje mlade dubrovačke plemkinje Lukrecije de Ragnina što propituje granice muške i ženske slobode presvlačenjem u muškarca Luka (de Menze) za vrijeme putovanja njezina znatno starijega muža (pedeset i sedam godina), vlastelina Miha de Ragnine. U prvom činu uprizoruje se Lukrecijin bijeg iz nametnute dubrovačke svakodnevice u avanturu slobode, koja će se pokazati i avanturom slobode umjetnosti i kazališnoga stvaranja, uz pomoć *godišnice* Petrunjele. U drugom činu prikazuje se Lukrecijin dolazak u krčmu nazvanu *Fortuna* (jedna od temeljnih Držićevih riječi i ključeva za Vidrinu dramaturgiju), susret s članovima *Pomet družine*, susret s Držićem koji se upravo vratio iz Italije s novom dramom, dodjela uloga za dramu naslovljenu *Pripovijes kako se Venere božica užeže u ljubav lijepoga Adona u komediju stavljena*, pri kojoj Luko (Lukrecija) dobiva ulogu Venere. Treći čin prikazuje *pometnike* na probi (jedan vanjski dubrovački prostor) te Držićeve nove drame izvedene 1551. na piru Vlaha Držića, a napisane vjerojatno 1550., i trenutak kad Luko/Lukrecija, demaskirajući se, redatelju i tumaču uloge Adona – Marinu Držiću, priznaje da je „ženskinja” i da se u Vidru zaljubila, „uprav kakono Venere božica na Adona”.⁹ Četvrti čin započinje predstavom Držićeve drame *Venere i Adon*, nastavlja se ljubavnom scenom između Držića i Lukrecije, Lukrecijinim čitanjem Vidrina pisma „iz Skadra” i naglim povratkom Miha de Ragnine u Dubrovnik, u trenutku kad Lukrecija čita njegovo pismo „iz Jakina” u Petrunjelinoj nazočnosti. U petom prizoru toga čina zločesti *pometnik* Dživo Pešica crta rogove na(d) vratima njihove kuće, koji su Lukreciju obilježili kao nevjericu.¹⁰ U jedinom prizoru petoga čina, u sudnici u prostorima tamnice, u podrumima Kneževa dvora u Dubrovniku, *časni sudac* Lorenzo de Resti vodi raspravu u kojoj se vlastelinka Lukrecija de Ragnina treba

⁹ Svi su citati iz drame preuzeti iz moje dramaturške knjige, koja je nastala tijekom četverogodišnjega mentorskoga, dramaturškoga, redateljskoga i jezičnosavjetničkoga rada na drami i predstavi *Lukrecija*. Istodobno sam napravila i svoju redateljsku knjigu, s preciznom mizanscenom i uputama glumcima i tehničarima. Napravili smo i „inspicijentsku knjigu”, „knjigu rasvjete” (za voditelje rasvjete) i „knjigu tona” (predstavu smo proželi ulomcima renesansne, klasične i suvremene glazbe; a ova je knjiga napravljena za voditelja tona).

¹⁰ Kad bi na kućnim vratima u Dubrovniku osvanuo crtež, tj. znak rogova, to je upućivalo na navodnu nevjernost – ili muževa ili žena, stanara / vlasnika kuće. Bio je to čin klevete. Usp. Slavica Stojan, *Vjerenice i nevjernice*, Zagreb – Dubrovnik, 2003., str. 294.-299.

sama braniti od optužbi: „da je brikunala Republiku čineći se djetićem, oblačila se alla kurba, prezentala se imenom Luka de Menze, glumila u *Pripovijesti kako se Venere božica užeže u ljubav lijepoga Adona u komediju stavljena*, ekčelentoga meštra od komedija Marina Držića, vuhovala njega i pometnike o svojojzi prezenci” te, uz niz drugih optužbi, da je „brikunala svoga gospara, Miha de Ragninu, dokle je on bio u Jakinu cić potreba Republike i amorižala se s, ovdi već spominjanim, Marinom Držićem.” Nakon iskaza svjedokâ suđenje okončava iznošenjem „razloga” „obiđene” u strogom dubrovačkom sudištu i završnom Lukrecijinom riječju: „Vaše uredbe govoru da ja ne imam pravo, ma to nije tako. Da vam je samo znat kakvi jadi i dizgracije su mene snašli. Vi ne morete od tega skontat, ma i vi se maškaravate i nosite masku od pravde i čestitosti! Ja sam inmađinala Luka de Menze. On je bio maska od moje slobode. S tijem nijesam nikoga ktjela vergonjat. Svako čeljade ima svoju masku, ma mene obadivate cić moje. Nijesam imala slobodu kakono ženskinja, tere sam je vazela kakono mladac. Liberta za koju naš grad živi nije dana ženskinjama. Robujemo vam! Robujemo vam kakono živine i vazda ste s nami činili što vas je volja. Činite i sa mnom što vas je volja, kad ne umijete drukčije.” Sudac je kažnjava: „Probavate se pravdat svetinjom od naše Republike, slobodom, a vami je poznato da je sloboda ordenana uredbama. Vi ih ste prekršili! Po svemu tome vi ste krivi! Brikunali ste i muža i Republiku. Cić brikunanja Republike stat ćete dvije ure na kari!”¹¹ A zbog varanja muža Sudac određuje da sâm Miho de Ragnina odredi Lukreciji kaznu. Između tad uobičajenih kažnjavanja u Dubrovačkoj Republici („kidanje nosa i ušesa, žiganje posrjed čela, frustanje i protjerivanje u manastijer, ali i iz Republike”¹²) Lukrecijin znatno stariji muž Miho de Ragnina odlučuje: „Nek joj odstrižu nos, i nek bude protjerana! Ma ne iz Republike, er bi tade mogla amorižat s Držićem i partit š njim. Tade bi dobila tu svoju slobodu. Nek hodi u ma-

¹¹ Usp. prethodnu bilješku. Citati iz moje dramaturške knjige.

¹² Te kazne navodi Sudac u drami, a one su bile uobičajene u Dubrovačkoj Republici (prema: Nella Lonza, *Pod plaštem pravde*, Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, Dubrovnik, 1997., str. 19.-206.

nastijer! Nek tamo moli i ufa se u milos Gospodnju da joj Bog prosti sve silne grijehе.”¹³

Ovu, „unutarnju dramu”, koja se događa sredinom 16. stoljeća u Dubrovniku i punktira prostore i ambijente sobe, kuće, krčme, ulice, sudnice (na starodubrovačkom idiomu razradivši dramske situacije naučile su pisati i oblikovati dramu Petra Glavor, Iva Milićević i Ivana Vilo- vić), kad postoji i realna, „povijesna” mogućnost Držićeva zaljublivanja, uokviruju i prekidaju elementi „izvanjske, komentatorske drame”, koju uvodi Pripovjedačica (suvremeni je govor, na današnjem hrvatskom, oso- be koju i glumi napisala Eliza Bertone), promatrajući mladu Dubrovkinju iz 21. stoljeća; u dvostrukom okviru i prepletu unutarnje i izvanjske dra- me, 16. stoljeća i 21. stoljeća, ogleda se moguća sloboda i realna sva- kodnevica žene razdijeljene nekoliko stoljeća, ali i Držićeva sudbina.

Dramske osobe Lukrecija de Ragnina / Luko de Menze, Marin Dr- žić Vidra, Dživo, Pavo, Niko, Vlaho (*Glumačka družina Pomet*), Miho de Ragnina (*Lukrecijin muž*), Petrunjela (*Lukrecijina godišnica*), Mara i Kata (*dvije gospođe*), Niko de Sorgo, Kate de Gozze, Prva kurtizana, Druga kurtizana, Sudac, Advokato, Kandžilijer, Zdur i Pijančina razrađene su kao dinamični i komični karakteri i dramske figure koje nose veliku scen- sku energiju, pojačanu tragičnom i dramatičnom dimenzijom u završni- ci drame. U *Lukreciji* se, žanrovski gledano, isprepleću elementi drame u užem smislu (intimne ljubavne drame i obiteljske drame), komedije (scene u krčmi, za vrijeme proba i predstave u predstavi), groteske (su- đenje, publika u publici), farse (svjedočenja, zaklinjanja u slobodu Du- brovačke Republike) i tragedije (niti Lukrecijine sudbine, „Glasi iz tamni- ce”, završnica drame u sudnici). Dolazi do tragičnoga, ali i tragedijskoga završetka i do osude zbog preljuba u strogom dubrovačkom sudištu u Kneževu dvoru. U dramu su vješto ubačeni prizori Držićeve drame *Venera i Adon*, koji joj daju dodatnu dimenziju metadramatičnosti, meta- teatralnosti i spajanja dramskih osoba, situacija i sudbina iz fiktivne i dokumentarne stvarnosti, ali i spoja 16. i 21. stoljeća. Duhovito je pri- kazano zaljublivanje Držića u Lukreciju i njihovi šarmantni dijalozi koje izmjenjuju na probama i nakon kazališnih pokusa te na predstavi. Ova,

¹³ I ovaj sam navod iz drame preuzela iz svoje dramaturške knjige. Razlika je između muža i žene u *Lukreciji* čak trideset i osam godina, što tad u Dubrovačkoj Republici nije bilo nimalo neobično. Usp. navedenu literaturu o dubrovačkoj svakodnevici u 16. stoljeću, ali i Držićeve komedije; u plautističkoj komediji *Skup*, npr., starac Zlati Kum želi oženiti djevojčicu Andri- janu, kćer svoga prijatelja; u tom je primjeru razlika u godinama uvjetovana i komedijskom strukturom, tj. namjernim pretjerivanjem koje izaziva smijeh.

prva inačica drame tiskana je kao velika i mala knjiga u bojama koje simbolično prikazuju određene rituale Dubrovačke Republike. Uspješno je prezentirana na međunarodnoj tiskovnoj konferenciji u fiktivnom ambijentu staroga Dubrovnika. Pitanja su se postavljala na hrvatskom, talijanskom, engleskom, njemačkom, španjolskom, poljskom, češkom, ruskom, francuskom...

Upravo su prizori *qui pro quo*, mehanizma *kazališta u kazalištu*, koji određuju i renesansnu i suvremenu nam dramaturgiju i teatar, i prikaz licemjerja dubrovačke vlastele, Dubrovnika i Dubrovačke Republike te bilo kojega društva i javnih očitovanja u prikazivanju slobode, bili odlučujući za moj pristanak na (besplatni) angažman kad su me studenti zamolili da se prihvatim režiranja, „dramaturgiziranja” i mentoriranja *Lukrecije*.

U svojoj (mentorskoj) preporuci za Rektorovu nagradu u svibnju 2008. napisala sam, kao mentorica studentima, pokretačica znanstveno-umjetničkoga projekta *Lukrecija*, dramaturginja teksta i predstave te redateljica predstave *Lukrecija*, između ostaloga:

Umjetnički projekt Lukrecija (drama i predstava) grupe studenata Filozofskoga fakulteta, nastao u suradnji sa studentima Edukacijsko-rehabilitacijskoga fakulteta, Pravnoga fakulteta i Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove Sveučilišta u Zagrebu, udovoljio je svim kriterijima izvrsnosti i zaslužuje Rektorovu nagradu Sveučilišta u Zagrebu u godini u kojoj obilježavamo pola tisućljeća životne i stvaralačke genijalnosti hrvatskoga književnika, dramatičara, komediografa Marina Držića Vidre. [...] Četiri kolegice (Eliza Bertone, Petra Glavor, Iva Milićević, Ivana Vilović) i još osam kolegica i kolega s Filozofskoga fakulteta (Matko Vladanović, Davor Deranja, Marijana Janjić, Ana Gudelj, Mia Bažarić), s Pravnoga fakulteta (Marija Bošković), s Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove (Martina Čović) i s Edukacijsko-rehabilitacijskoga fakulteta (Lukša Vragolov) dramu su, nakon višemjesečnih priprema u naše slobodno vrijeme, nakon i prije nastave, izveli na kazališnoj pozornici, u prostoru zagrebačkoga Foruma pri Studentskom centru, namijenjenoj manjim kazališnim predstavama i filmskim projekcijama, u skromnim produkcijskim uvjetima.

Završnica prve predstave bila je iznimno kratka i brza, a svela se na moje redateljske intervencije u prostor (studenti su bili zamislili statičnu scenu podijeljenu u dva dijela, koju je trebalo maksimalno promijeniti i razigrati te potpuno izmijeniti prostorne odrednice, od početka do kraja predstave), u izmjene prizora, u opremanje predstave glazbom,

tonom i svjetlom te na intenzivan rad s glumcima-studentima (od govora do kretanja), amaterima koji prvi put stupaju na „daske koje život znače” i, nakon svega, na razigravanje i dinamiziranje cijele predstave i stvaranje zanimljivih karaktera, tipova i situacija.

Predstavu je nakon godinu dana trebalo obnoviti. U radu sa studentima (koji prije nikad nisu glumili, pa nisu imali ni adekvatno glumačko pamćenje predstave, ali su svakoga trenutka pokazivali nadarenost i inteligenciju) na probama, od čitaćih pokusa do tzv. aranžirki, tzv. progona, tzv. talijanki do generalnih pokusa i predstava, maksimalno sam razradila upravo mehanizam stalnog udvostručenja predstave u predstavi, publike u publici, režiranja u režiranju, glume u glumi, slobode u slobodi, inzistirajući da se i u sam tekst drame i u predstavu kao stalne uloge ubace (dvostruka) glumačka sudjelovanja Studentske glumačke družine *Lukrecija*, da se scene (precizno i dosljedno) zaleđuju Pripovjedačičinim pokretima – a sve da bi predstava bila kvalitetnija, zanimljivija i slojevitija i kako bi se uvišestručili prizori metateatralnosti te naglasilo glumljenje tzv. slobode. Posebno sam inzistirala na potpunoj teatralizaciji sudnice, uvlačenju cijeloga gledališta u igru i na „Glasima iz tamnice” koji će dati dodatnu težinu osudi Lukrecije, a zapravo licemjernoga vladanja Dubrovačke Republike. Tako se, od probe do probe, mijenjao i tekst *Lukrecije*, dok nije poprimio današnju, zasad posljednju verziju,¹⁴ znatno prošireniju, razrađeniju i slojevitiju od prve.

Tako smo godinu dana od prve izvedbe (praizvedbe) napravili gotovo potpuno novu, svi su se složili – bolju i svježiju predstavu, koju je prosudbena komisija na nekoliko razina ocijenila inovativnom i izvrsnom. Pri tome sam u radu s glumicama/glumcima inzistirala na prirodnosti glume i uvjerljivosti pokreta i govora, u dramaturškom smislu na stalnoj zrcalnoj vezi između (prije potpuno izdvojene) Pripovjedačice i *pometnika/pometnica* te na igrivu spoju Studentske glumačke družine *Lukrecija* i Držićeve *Pomet*, na pojačavanju političkoga konteksta dodavanjem glasa iz tamnice u sceni suđenja. U redateljskom smislu mehanizam *teatra u teatru* provela sam u cijeloj predstavi, u svim scenama, uključujući i metateatralnost i *qui pro quo* scene, i igru s publikom u publici, i igru dvostrukoga zaljubljanja (Držić – Lukrecija, Adon – Venere itd.), zrcalnu

¹⁴ Jedna od posljednjih, ali ne i posljednja verzija *Lukrecije* tiskana je u časopisu *Dubrovnik*, u tematskom broju *Marin Držić (1508.-1567.) Uz 500-godišnjicu rođenja (4)*. Uredio Luko Paljetak, nova serija, godište XIX., 2008., broj 4., str. 99.-139. Žanrovska odrednica *Lukrecije*: „drama u pet činova, s prologom i epilogom” nalazi se na 99. str.

igru Držićevim i našim, Lukrecijinim i „ženstvenim” vremenom, i završetak i početak predstave u barem dvostrukom kodu priče, snova, drame, života i igre. Pri tome su mi inteligentni i zaigrani, talentirani studenti i studentice – glumci i glumice bili poticaj i radost, tako da mislim da smo osim dobru napravili i veselu i tužnu i hrabru, istraživačku predstavu na starom hrvatskom jeziku, dubrovačkom idiomu Držićeva vremena, djelomice i na Držićevu idiolektu, o sudbini hrabre mlade žene, o sudbini i dijelu života i stvaranja genijalnoga hrvatskoga komediografa, dramatičara, pjesnika, književnika, svestranoga kazališnog čovjeka, kasnije i svećenika Marina Držića, o usudu dubrovačkoga govora i hrvatskoga jezika, o ljubavi, patnji i prijateljstvu, o našoj, Vidri tako sličnoj, suvremenosti i o Dubrovniku šesnaestoga stoljeća iznutra. Ne sjećam se da su studenti amateri, bez ikakva glumačkoga i scenskoga iskustva, bilo kad napravili nešto slično.

Bez imalo novčanih sredstava nastupili smo na SKAZ-u u Kazalištu na Peščenici, dobili velike pohvale prosudbene komisije na čelu s dramaturginjom, koreografkinjom i profesoricom, urednicom i predsjednicom Međunarodnoga kazališnoga instituta – Hrvatska Željkom Turčinović, plasiravši se na Festival zagrebačkih kazališnih amatera kao jedna od najboljih predstava u konkurenciji četrdesetak natprosječnih. Odlukom državne izbornice Dubravke Lampalov pozvani smo u Kastav i na tom festivalu, u konkurenciji izvrsnih (odabranih u konkurenciji svih predstava iz cijele Hrvatske) izvedbi i predstava iznimnih kazališnih družina i kazališta, kao potpuni debitanti – pobijedili, i odnijeli Nagradu za najbolju predstavu i Nagradu za najbolju žensku ulogu (Petra Glavor u ulozi Lukrecije). Nakon izvedbe u Zagrebu predstava *Lukrecija* odmah je bila pozvana na gostovanje u Vukovar i dobila ponudu za gostovanje na Dubrovačkim ljetnim igrama; na poziv Prosudbene komisije došao nas je gledati istaknuti kazališni redatelj Ivica Kunčević, u ulozi festivalskoga dubrovačkog izbornika; nakon predstave čestitao nam je kao umjetnički ravnatelj dramskoga programa toga uglednoga hrvatskoga i međunarodnoga kazališnoga i glazbenoga festivala,

Na svim je izvedbama predstavu naslovljenu *Lukrecija*, obogaćenu kostimima, scenografijom, glazbom iz europske renesanse i svjetlosnim dizajnom, popraćenu medijskom prezentacijom, s plakatima i programima kao replikama šesnaestostoljetne stvarnosti, publika iznimno dobro prihvatila, nagrađujući i postignutu atmosferu, energiju, pravu emociju i genijalno poznavanje hrvatske i europske renesanse i umjetničke

dosege. Prosudbena komisija u Kastvu u sastavu Rajna Miloš, dramska umjetnica, Jakša Fiamengo, pjesnik i novinar i Želimir Mesarić, kazališni redatelj i profesor glume na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, predstavi, režiji, dramaturgiji i glumi uputila je birane riječi pohvale. Naglasili su da je predstava *Lukrecija*, realizirana bez financijskih sredstava i bilo kakve novčane potpore, zaslužila da bude izvedena u Dubrovniku, na Hvaru i iznova u Zagrebu, kao jedinstven, cjelovit i dobro realiziran umjetnički projekt zasnovan na temeljitom proučavanju književnoznanstvene, kritičke i povijesne literature i života žene u renesansi te ulaženju u bit Držićeva života i djela. Ovaj projekt, istaknuli su u svojim ocjenama i u razgovorima i okruglim stolovima poslije predstave, drama i predstava, inovativan, originalan, jedinstven i cjelovit, prelazi dimenzije fakultetskoga i studentskoga, zadržavajući studentsku i profesorsku, redateljsku i dramaturšku ljubav prema književnosti i mladenačku energiju i lucidnost. Zaslužio je i Rektorovu nagradu (drama i predstava) i Nagradu za najbolju predstavu u Hrvatskoj i Nagradu za najbolju žensku ulogu u Hrvatskoj, jedinstveno je mišljenje publike i prosudbenih komisija na kazališnim festivalima i pri Sveučilištu u Zagrebu.

Drama i predstava dobila je i izvrsnu javnu kritičku recepciju, objavljeno je niz pozitivnih kritika i razgovora sa stvaraocima u medijima i u novinama. Izdvajam jedno mišljenje:

Studentska glumačka družina Lukrecija sjajno je scenski prezentirala kako je renesansni Dubrovnik (i ne samo renesansni i ne samo Dubrovnik) bio bezočan prema konceptu ženske slobode. [...] ovom prigodom odlučila sam se na razgovor s tvoračkim snagama Studentske glumačke družine Lukrecija, i to profesorskom snagom Mire Muhoberac, koja kao da je u toj studentskoj družini ženskih i muških pometnika preuzela Držićevu medijatorsku ulogu, kao i studentskim snagama, dakako, s punopravnim glasovima, bez utvora bilo kakve hijerarhije. A da se doista radilo o odsustvu hijerarhije moći, pozicije i cinizma, svjedoče podjednako i drama i kazališna predstava Lukrecija o rukopisu slobode.¹⁵

¹⁵ Ulomak iz opsežnoga teksta Suzane Marjanić „Razgovor s Lukrecijom”, *Zarez*, br. 231, Zagreb, 15. svibnja 2008. Usp. i: <http://www.zarez.hr/pages/231/kazaliste2.html>, pregledano 14. prosinca 2008.

II. PROJEKT PJERIN

Projekt *Pjerin* započet je u akademskoj godini 2007./2008. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, u Odsjeku za kroatistiku, u okviru mojeg izbornoga kolegija *Držićev Dubrovnik i naša suvremenost*, koji je bio namijenjen studentima kroatistike i drugih studijskih grupa, kad sam polaznicima kolegija kao jednu od domaćih zadaća zadala rekonstrukciju jednoga prizora iz neke od Držićevih fragmentarno sačuvanih drama (ili *Pjerin* ili *Džuho Kerpeta*), dramâ izgubljena početka i/ili završetka (*Dundo Maroje*, *Skup*, *Tripče de Utolče/Mande*, *Arkulin*, *Plakir iliti Grižula*) ili izgubljene/ukradene komedije *Pomet*. Studenti su trebali rekonstruirati prizor prema vlastitu odabiru, kao skupni rad / timsko istraživanje (dvije, tri ili četiri osobe), u roku od najviše dva tjedna, nakon što su tijekom semestra pročitali sve Držićeve drame, obveznu i dodatnu literaturu o Držićevu životu i djelu i napisali najmanje pet tekstova (esej, osvrt, interpretacija, usporedna analiza, polemika o intertekstualnim aspektima) te položili tri kolokvija i aktivno sudjelovali na nastavi u diskusijama te odlazili u kazališta i gledali predstave nadahnute Držićevim djelom, uz razgovore sa sudionicama predstava, te nakon što su pogledali nekoliko filmova i snimljenih predstava. Pet skupina studenata napisalo je rekonstrukciju izgubljenih prologa, četiri skupine odlučile su se za rekonstrukciju po jednoga prizora iz zadanih komedija, tri skupine za rekonstrukciju završetaka Vidrinih komedija, a dvije skupine za rekonstrukciju cjelokupne radnje *Pometa* i komedije *Džuho Kerpeta*. Tri studentice tadašnje četvrte godine kroatistike odlučile su se za rekonstrukciju jednoga prizora iz fragmentarno sačuvane drame *Pjerin*. Svoje su domaće zadaće studenti trebali javno predstaviti na nastavi drugim kolegama/kolegicama. Sve su rekonstrukcije bile iznimno dobro i napisane i prezentirane, što sam i očekivala nakon napornoga i kreativnoga cijeloga semestra. Najviše uspjeha na predstavljanju doživjelo je scensko izvođenje rekonstruiranoga prizora iz *Pjerina*. Trima studenticama zato sam predložila da pokušaju napraviti rekonstrukcije cijele komedije *Pjerin*.

Dum Đuro Matijašević u 18. stoljeću ispisao je nekoliko desetaka rečenica Držićeve fragmentarno sačuvane, zapravo izgubljene komedije *Pjerin*, jedne od najvećih zagonetaka dramaturgije i djela Marina Držića Vidre. Na temelju tih rečenica Pero Budmani rekonstruirao je danas daleke nam 1902. radnju drame ovako: „Nekome se Dubrovčaninu (...) rode dva blizanca posve jednaka, od kojijeh jednoga otac izgubi u Mleci-

ma gdje ga nađe i odgoji nekakav mletački vlastelin. Ovo se sasma slaže s Plautom kao i to što je u oba brata isto ime: u Držića Pjerin. Razlog jednakosti iménâ ne nahodi se u izvacima, ali valja da je sličan onome što je u Plauta, da se nadjelo ime izgubljenoga sina drugome. Gotovo se sve drugo razilazi od Plautova spleta. Otac... se vraća u Dubrovnik; ni jedan ni drugi brat nije oženjen; izgubljeni Pjerin (koga ćemo zvati Pjerin II) (...) dolazi u Dubrovnik (...). Na pozornici se vide kuće Pjerinâ, Lučile, Dijane i krčma." Frano Čale objavljuje tu Budmanijevu skicu rekonstrukcije na 576. stranici knjige Marin Držić, *Djela*, Cekade, Zagreb, 1987., pod naslovom *Pjerin / Komentari*, u prvoj bilješci. Cijelo stoljeće nitko nije nadopunio Budmanijevu skicu¹⁶ ni napravio cjelovitu rekonstrukciju Držićeva *Pjerina*, izvedena na piru Džona Miškina u Dubrovniku. Čale je tiskao te uvodnim tekstom i komentarima popratio fragmenatno sačuvane (prije spomenute) rečenice Držićeve teksta u spomenutoj knjizi, na stranicama 566.-575., od prvoga do petoga čina, ali i u prethodnom izdanju (Marin Držić, *Djela*, Liber, Zagreb, 1979.).

Projekt *Pjerin*, rođen iz rekonstrukcije jednoga prizora Držićeve drame, što je bila jedna od nastavnih obveza na kolegiju *Držićev Dubrovnik i naša suvremenost*, razvio se u složeni znanstveno-umjetnički projekt, koji uključuje istraživanje mogućnosti rekonstrukcijâ Držićevih drama, cjelokupnoga Držićeva stvaralaštva, života u Dubrovniku u 16. stoljeću, zatim proučavanje hrvatske i svjetske književnosti, drame i kazališta, zakonitosti dramaturgije, mehanizama stvaranja i recepcije komike te detaljan i temeljit rad na proučavanju hrvatskoga jezika, posebno Držićeva jezika i starodubrovačkoga idioma.

U svojoj (mentorskoj) preporuci za Rektorovu nagradu kao pokretačica znanstveno-umjetničkoga projekta *Pjerin* i mentorica studenticama zapisala sam, u svibnju 2008. godine, između ostalog, i ovo:

U tiskom (tročlanom) radu studentice su, iznimno uspješno rekonstruiravši dramske i kazališne sastavnice jedne od najvećih Držićevih i tajni hrvatske komediografije, služeći se samo u blijedim fragmentima sačuvanim sinopsisom drame o blizancima iz 16. stoljeća, napisale snažnu eruditnu komediju u pet činova, dinamičnu i scenskom energijom upravo pršteću, baziranu na plautovskom zapletu, poštujući sve odrednice držićevske dramaturgije: šesnaestostoljetni hrvatski jezik Držićeva vremena, dramaturšku strukturu, komedijski mehanizam qui pro quo, plastičnost

¹⁶ Usp. Pero Budmani, „'Pjerin' Marina Držića”, Rad JAZU, 148, Zagreb, 1902., str. 51-80.

i vidrastu prepoznatljivost karaktera i tipova, aluzije na dubrovačku, hrvatsku i svjetsku svakodnevicu renesansnoga vremena, duhovitost i lucidnost, sjevremenost i stalnu aktualnost, manirističku igru kazalištem u kazalištu. Projekt, zasnovan na dugotrajnom proučavanju literature i jednogodišnjem pisanju dramskoga teksta na starodubrovačkom idiomu hrvatskoga jezika, istodobno je i inovativan i originalan i pomiče granice mogućeg i u studentskim okvirima i u znanstveno-umjetničkoj praksi naše sveukupne suvremenosti i u proučavanju i oživljavanju hrvatske dramske baštine.

Dva brata Pjerina, sluškinja Mrva, sluga Obložder, djevojka Lučila, djevojka Dijana, Lučilin otac, Dijanin otac, Pedant, Lopuđanin, Agustin, sluge, sluškinje... oživljuju u dinamičnoj komediji napisanoj u 21. stoljeću kao Držićeve dramske osobe, kao osobe s kojima se Vidra susretao i u „najbližoj vlastitosti” i kao naši suvremenici u punini vitalnosti, dramske visprenosti i komedijske sjevremenosti. *Pjerin* Marina Držića postaje tako našim suvremenikom, a Vidrina drama o identitetu hrvatskoga jezika i bića vlastitosti i Dubrovniku slobode i potlačenosti napokon pronalazi svoju moguću publiku... Prezentacija drame doživjela je uspjeh u stvaralačkim prostorima i krugovima zaljubljenika i otkrivaatelja Držićeve i hrvatske dramske riječi, a studentice četvrte godine Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Iva Milićević, Petra Glavor i Ivana Vilović (koje se, pod mojim mentorstvom, već nekoliko godina bave proučavanjem starije hrvatske drame i kazališta u Dubrovniku te pisanjem adaptacija i rekonstrukcija zagubljenih tekstova i priča iz hrvatske dramske baštine) dramu *Pjerin* namjeravaju tiskati. Ponovno su me zamolile da im kao mentorica nastavim biti i dramaturginjom i jezičnom savjetnicom, ali i redateljicom eventualne buduće predstave. Trebalo bi ponovno odati počast i poštovanje Marinu Držiću i njegovu impozantnom poltisućljetnom boravku s nama, i o njegovoj 501-godišnjici...

U lipnju 2008. ove tri studentice dvopredmetne kroatistike, od jeseni 2008./2009. apsolvence na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, pod mojim su mentorstvom, za rekonstrukciju fragmentarno sačuvane Držićeve komedije *Pjerin* dobile Rektorovu nagradu za iznimna pojedinačna ostvarenja (područje humanističkih znanosti). Tako su te tri studentice/apsolvence, Petra Glavor (kroatistika i opća lingvistika), Iva Milićević (kroatistika i polonistika) i Ivana Vilović (kroatistika i rusistika), istodobno i Dubrovkinje kao i ja, iz Držićeva grada, u lipnju 2008., pod mojim mentorstvom, istoga dana dobile dvije Rektorove nagrade, što

se dosad nikad nije dogodilo. Dodjela Rektorovih nagrada dogodila se na Fakultetu strojarstva i brodogradnje, u svečanom ozračju, uz nazočnost nagrađenih studenata i mentora, obitelji i mnogobrojnih prijatelja, koji su u predvorju mogli pogledati i pripremljene panoe kojima su bili predstavljeni nagrađeni projekti. O nastanku i realizaciji obaju projekata intenzivno sam informirala i prof. dr. Vladu Pandžića, voditelja projekta *Drama kao lingvometodički predložak*. Projekte *Lukrecija* i *Pjerin* pratio je s velikim zanimanjem, odobravanjem i radošću, a nije propustio i prvi nam čestitati na svim nagradama.

III. DRAMATURGIJA, REŽIJA, KROATISTIKA, KOMPARATISTIKA: DUBROVNIK, DUBROVAČKE LJETNE IGRE, KAZALIŠTE, UMJETNIČKI, ZNANSTVENI I EDUKATIVNI RAD S MLADIMA, SLOBODA I GRAD-TEATAR

Budući da imam sreću što imam dvije temeljne struke, jednu koja je primarno umjetnička (diplomirala sam dramaturgiju na Akademiji dramske umjetnosti), i drugu koja je primarno znanstvena i profesorska (diplomirala sam nekoliko područja na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu), oduvijek sam dvostruko sretna osoba jer mogu paralelno raditi i kao dramaturg u profesionalnim (dosad sam bila dramaturg u nekoliko desetaka predstava) i kao profesor, kroatist i komparatist u raznim prostorima, uz pisanje tekstova, eseja, kritika, rasprava, knjiga, kao i uredničke poslove i razne edukativne, umjetničke i znanstvene, istraživačke projekte. Osim s djecom od pete do dvanaeste godine s amaterima nikad nisam radila, pa sam tako u radu sa studentima spojila svoju i njihovu ljubav prema kazalištu i istraživanje hrvatske dramske i kazališne baštine. Sa sestrom blizankom Vesnom Muhoberac osmislila sam višegodišnji projekt *Ragusini*, svaki put u Dubrovniku oko Uskrsa, koji okuplja najnadarenije učenike i studente iz cijele Hrvatske, i koji je rezultirao predstavama *Dundo Maroje*, *Skup*, *Dubravka* (Gundulićeva), *Cvijeta Zuzorić*, *Vetranović*, *Nalješković*, *Gundulić*, *Đurđević*, i raznim drugima. S američkim studentima (Ohio University) napravila sam Držićevu komediju *Dundo Maroje*, performanse i manje predstave na teme iz hrvatske renesanse. Moji su hrvatski studenti, predvođeni sad profesorima Daliborom Jurišićem i Ivanom Pavlovićem, izvodili uspješno po cijeloj Hrvatskoj Pelegrinovićeve *Jeđupku*, mentorirala sam, dramaturgirala i režirala jednu Lucićevu *Robinju* samo sa studenticama, izvede-

nu u Kazalištu *Trešnja*, pa predstavu *Negromant i urotnička pisma*, pa Nalješkovićeve farse, prije toga predstavu *Igra*, prema tekstovima hrvatskih autora, *San i kazalište*, *Dramska napetost*, *Kako nastaje kazališna predstava*, i razne druge, ukupno pedesetak sa studentima Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu... Drame *Lukrecija* i *Pjerin* nastajale su na nastavi i na konzultacijama u Odsjeku za kroatistiku, ali znatno više u moje slobodno vrijeme, u stalnim razgovorima sa studentima o dramaturgiji, starom i suvremenom kazalištu, pisanju, a predstava *Lukrecija* pretvorila je u zadnje vrijeme cijelo moje slobodno vrijeme u odlaske na probe i u rad na završnici predstave. Premda sam u oba projekta bila jedini profesionalac, za svoj rad nisam dobila nikakvu novčanu nadoknadu. Ipak, nadam se da sam i na ovaj način studentima pomogla da, kao i *Lukrecija* i *Pjerin*, uoče prave ljudske vrijednosti, da nastave kritizirati licemjerje koje je određivalo „libertas” Dubrovačke Republike i naše društvo i da izađu iz okvira nametnute im „slobode”.

U sve te projekte i predstave osim profesionalnih struka i rada u profesionalnim kazalištima i na festivalima ugradila sam i cjeloživotno iskustvo, prije svega odrastanje u ambijentu stvaranja, nastajanja i gledanja kazališnih predstava na otvorenom u Gradu-teatru, u društvu mame Fani Muhoberac, profesorice hrvatskoga jezika i književnosti, povijesti, talijanskoga, francuskoga, njemačkoga, ruskoga jezika i književnosti, dugogodišnje najuspješnije ravnateljice Dubrovačkih ljetnih igara u njihovu, prema općem sudu povijesti i javnosti, zlatnom razdoblju, utemeljiteljice niza školskih, kulturnih i umjetničkih ustanova, tate Vlaha Muhoberca, dugogodišnjega novinara, kazališnoga kritičara, uspješnoga ravnatelja Centra za socijalni rad i utemeljitelja niza društvenih institucija, i sestre blizanke, sad uspješne profesorice hrvatskoga jezika i književnosti i kineziologije i redateljice predstava za mlade i mentorice u nizu edukativno-stvaralačkih projekata, Vesne Muhoberac, s kojom sam odrasla družeći se s vrhunskim umjetnicima i intelektualcima, pravim ljudima, u Hrvatskoj i u inozemstvu, od Koste Spaića, Ize-ta Hajdarhodžića, Ranka Marinkovića i Tomislava Toma Durbešića do Eugènea Ionesca, Denisa Carreya i najistaknutijih svjetskih glumaca, redatelja i književnika, najviše u Dubrovniku, ali i na mnogobrojnim gostovanjima i stručnim i umjetničkim boravcima u inozemstvu. Nadam se da sam svojim studentima (u) projektima *Lukrecija* i *Pjerin*, ali i u mnogim drugim znanstvenim i umjetničkim projektima prenijela barem dio tih emocija i barem djelić prijateljskoga, obiteljskoga okružja koji sam

imala sreću osjećati i živjeti, da sam im prenijela barem dio konstruktivnih i stvaralačkih razgovora o Marinu Držiću Vidri, o pisanju, o dramama i predstavama, o ljubavi prema hrvatskom jeziku, dubrovačkom idiomu i književnosti o Dubrovniku, Dubrovačkim ljetnim igrama, kazalištu i predstavama na otvorenom, o Gradu-teatru, renesansi, suvremenom, pravom kazalištu, o pravoj istini i pravoj ljudskoj i stvaralačkoj slobodi.

IV. UMJESTO ZAKLJUČKA: PUTOVIMA MARINA DRŽIĆA

U tekstu se opisuje, prikazuje i objašnjava kako su nastali i ostvareni projekti *Lukrecija* (drama i predstava) i *Pjerin* (rekonstrukcija fragmentirano sačuvane Držićeve istoimene drame), započeti na nastavi u Odsjeku za kroatistiku 2005./2006. i 2007./2008. U početku zamišljeni kao seminarski studentski projekti, tijekom nekoliko godina nastajanja iz zgrade Filozofskoga fakulteta preselili su se u javne, kazališne, festivalske, izdavačke, knjižničarske i druge prostore i donijeli niz radosnih trenutaka stvaraocima i, vjerujemo, publici. U svibnju i lipnju 2008. veselili smo se *Nagradi za najbolju predstavu u Hrvatskoj*, *Nagradi za najbolju žensku ulogu u Hrvatskoj* i dvjema *Rektorovim nagradama*, a nakon toga gostovali smo više puta u Zagrebu, otvorili Hrvatski dom – Gradsko kazalište u Vukovaru, nastupili na otvorenom prostoru na Festivalu urbane kulture Re-akcija u Dubrovniku pred mnogobrojnom hrvatskom i inozemnom publikom, na Danu Filozofskoga fakulteta u najvećoj dvorani, popularnoj „sedmici”, predstavili se Dubrovčanima u *Mjesecu knjige* posvećenu Držiću... Tekst *Lukrecije* nakon tiskanja u maloj knjižici namijenjenoj užem krugu ljubitelja hrvatske renesanse objavljen je u pretposljednjoj, šestoj svojoj inačici na kraju 2008. u časopisu *Dubrovnik* posvećenu Marinu Držiću skupa s tekstovima uglednih hrvatskih književnika. I tekst *Pjerin* nastavit će živjeti u suvremenoj nam hrvatskoj stvarnosti.

LITERATURA**(konzultirana i korištena tijekom nastanka projekata Lukrecija i Pjerin)**

- Batušić, Nikola, *Povijest hrvatskoga kazališta*, Zagreb, 1978.
- Bergson, Henri, *Smijeh*. Esej o značenju komičnog, s francuskoga prevela Bosiljka Brlečić, Zagreb, 1987.
- Bogišić, Rafo, „Ljubavni kanconijer Marina Držića”, u: *Prilozi za povijest umjetnosti u Dalmaciji*, knj. 22, Split, 1980.
- Bogišić, Rafo, *Marin Držić sam na putu*, Zagreb, 1996.
- Bogišić, Rafo, „Pir Vlaha Držića”, *Forum*, XXIII, 3, Zagreb, 1984.
- Braudel, Fernand, *La Méditerranée, L'Espace et l'Histoire*, Pariz, 1985.
- Budmani, Pero, „'Pjerin' Marina Držića”, *Rad JAZU*, 148, Zagreb, 1902., str. 51-80.
- Corazzol, Gigi, Corrà, Loredana, *Esperimenti d'amore. Fatti di giovani nel Veneto del Cinquecento*, Vicenza, 1981.
- Čale, Frano, „O životu i djelu Marina Držića”, predgovor/uvod u: *Marin Držić. Djela*, Centar za kulturnu djelatnost, Zagreb, 1987., str. 9[11]-168.
- Čale, Frano, *Usporedbe i tumačenja*, Dubrovnik, 1991.
- Dayre, Jean, „Marin Držić conspirant à Florence”, *Revue des études slaves*, X., 1930., str. 77-80.
- Držić, Marin, *Djela*, priredio, uvod i komentare napisao Frano Čale, Sveučilišna naklada, Zagreb, 1979.
- Držić, Marin, *Djela*, priredio, uvod i komentare napisao Frano Čale, Centar za kulturnu djelatnost, Zagreb, 1987.
- Držić, Marin, *Drame*, u: *Klasici hrvatske književnosti*. Drama i kazalište, CD-ROM, Bulaja naklada, [Zagreb], 2002.; www.bulaja.com
- Foretić, Vinko, *Povijest Dubrovnika do 1808.*, I.-II., Zagreb, 1980.
- Frangeš, Ivo, *Povijest hrvatske književnosti*, Zagreb – Ljubljana, 1987.
- Harris, Robin, *Povijest Dubrovnika*, s engleskoga prevela Mirjana Valent, stručna redakcija Stjepan Ćosić, Zagreb, 2006.
- Janeković-Römer, Zdenka, *Rod i grad, Dubrovačka obitelj od 13. do 15. stoljeća*, Dubrovnik, 1994.
- Janeković-Römer, Zdenka, *Okvir slobode, Dubrovačka vlastela između srednjovjekovlja i humanizma*, Zagreb-Dubrovnik, 1999.

- Košuta, Leo, „Siena nella vita e nell'opera di Marino Darsa”, *Ricerche slavistiche IX.*, Roma, 1962., str. 67-192.
- Lonza, Nella, *Pod plaštem pravde: kaznenopravni sustav Dubrovačke Republike u XVIII. stoljeću*, Dubrovnik – Zagreb, 1997.
- Muhoberac-Saltarić, Fani, *Hrvatska komedija u Dubrovniku u 16. stoljeću*, Dubrovnik, 1958.
- Muhoberac, Fani, „Iza scene Igara”, *Dubrovnik*, tematski dvobroj *Dubrovačke ljetne igre / Dubrovački ljetni festival. 45 godina trajanja*, uredila Mira Muhoberac, god. V. (nova serija), 1994., br. 1-2, str. 124-135.
- Muhoberac, Mira, „Okvir za nezaborav: uz 45. rođendan *Dubrovačkih ljetnih igara*”, *Dubrovnik*, tematski dvobroj *Dubrovačke ljetne igre / Dubrovački ljetni festival. 45 godina trajanja*, uredila Mira Muhoberac, god. V. (nova serija), 1994., br. 1-2, str. 7-8.
- Muhoberac, Mira, „Držićev Gulisav Hrvat”, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 19, HAZU, Zagreb – Varaždin, 2008., str. 157-173.
- Muhoberac, Vesna, „S druge strane glume”, *Dubrovnik*, tematski dvobroj *Dubrovačke ljetne igre / Dubrovački ljetni festival. 45 godina trajanja*, uredila Mira Muhoberac, god. V. (nova serija), 1994., br. 1-2, str. 226-229.
- Nalješković, Nikola, *Komedije*, u: *Klasici hrvatske književnosti. Drama i kazalište*, CD-ROM, Bulaja naklada, [Zagreb], 2002.; www.bulaja.com
- Nalješković, N. – Benetović, M. – Palmotić, J., *Djela*, Zagreb, 1965.
- Novak, Slobodan P., *Planeta Držić*, Zagreb, 1984.
- Ravančić, Gordan, *Život u krčmama srednjovjekovnog Dubrovnika*, Zagreb, 2001.
- Rheubottom, David B., *Age, Marriage and politics in fifteenth-century Ragusa*, Oxford-New York, 2000.
- Stojan, Slavica, *Vjerenice i nevjernice: žene u svakodnevi Dubrovnika (1600.-1815.)*, Dubrovnik – Zagreb, 2003.
- Šundrica, Zdravko, „Šetnja po arhivu I”, *Dubrovnik* 16, 1, 1973., str. 75-83.
- Švacov, Vladan, *Temelji dramaturgije*, Zagreb, 1976.
- Švelec, Franjo, *Komički teatar Marina Držića*, Zagreb, 1968.

- *Dubrovačke ljetne igre 1950-1989*, Festival Dubrovnik, monografija, uredili Mani Gotovac, Luka Gusić, Mira Muhoberac, Slobodan P. Novak, Petar Selem, Ennio Stipčević, Zagreb, 1989.
- *Dubrovački ljetni festival 1950.-1999.*, Dubrovački ljetni festival, monografija, Zagreb, 1999.
- *Dubrovnik festival 1950/1974*, Dubrovačke ljetne igre, monografija, Zagreb, 1974.
- *Statut grada Dubrovnika sastavljen godine 1272.*, uredili Ante Šoljić, Zdravko Šundrica, Ivo Veselić, Dubrovnik, 2002.
- *Zbornik radova o Marinu Držiću*, uredio Jakša Ravlić, Zagreb, 1969.

TWO UNIVERSITY RECTOR'S AWARDS

(MULTIPALLY AWARDED PROJECTS: THE DRAMA AND PLAY LUKRECIJA AND THE RECONSTRUCTION OF DRŽIĆ'S PJerIN)

SUMMARY

The article discusses the different possibilities and approaches in researching with students the Renaissance drama and theatre, particularly the complete works of Marin Držić, the position of women and everyday life in 16th-century Dubrovnik. Presented are the conception and realization of the scientific and art research projects *Lukrecija* (preparation, writing and printing of the drama *Lukrecija* and the staging of the play *Lukrecija*) and *Pjerin* (preparation and writing, the complete reconstruction of Držić's fragmentarily preserved drama *Pjerin*). I first started conducting these projects as a teacher and mentor to students of Croatian Language and Literature, and subsequently as dramaturgist for the script and play as well as theatrical director of the play *Lukrecija* performed by the students' acting company *Lukrecija*, from the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb and as dramaturgist for the script *Pjerin*. Both projects won the highest awards, and they also received the University of Zagreb Rector's Awards.

Key words: project, drama, play, reconstruction, Dubrovnik, woman, Marin Držić.

